

CERAMICA MOLDOVENEASCĂ, O ARTĂ DE TRADIȚIE

Irina LAVRENTE, cercetător științific

MOLDAVIAN CERAMICS, AN ART WITH TRADITION

The article describes the development of artistic ceramics on the territory of the Republic of Moldova, with an emphasis on the progress achieved in the 20th century. The relationship between the cultural heritage of traditional ceramics and modern artistic work is thoroughly analyzed. Three distinct periods of development are distinguished and analyzed – the first period (1950-1965), the second period (1965-1985) and the third period (1985-present).

During the first period, artists such as S. Ciokolov and E. Grecu made attempts to transform the very old traditions of local ceramics into a genuine form of art. Fruitful interactions with local artisans and adaptations of traditional techniques led to the first works of artistic ceramics.

The second period is characterized by significant developments on the artistic side. New techniques are developed and the focus shifts from a utilitarian to an aesthetical perspective. Archaeological discoveries of Cucuteni-Tripolie ceramics lead to new motives in the artistic work. Artists such as N. Cotofan and M. Grati not only push the boundaries of development further, but also establish the first professional school that academically trained ceramists.

The third stage is marked by a significant jump in the diversity of techniques and themes that are developed. Ceramics becomes an art form in its own right. Artists continue to develop traditional themes, but with much deeper abstractions – E. Mogorean explores folk themes while I. Platon pursues the aesthetics of pre-historical cultures. V. Bolboceanu's explorations in technique and motives reach new artistic heights.

La prima vedere, ceramica este eternă, iar percepția ei utilitară și estetică rămâne neschimbată. Materialul argilos, valorificat de om încă de la răsăritul istoriei sale și „redescoperit” pentru arta contemporană, rămâne interesant și imprevizibil.

În prezent, în Republica Moldova se remarcă un declin al olăritului. Tehnicile lui și limbajul artistic inconfundabil, care-și au originea în culturile preistorice, antice și-n olăritul tradițional,

Ester Grecu. Vas decorativ, anii 1970, gresie

își găsesc revalorificare doar în ceramica artistică profesionistă.

Aceasta din urmă, începând cu anii '50 ai secolului trecut și până astăzi, a cunoscut o evoluție relativ rapidă, parcurgând trei etape semnificative: prima etapă – 1950-1965; cea de-a doua etapă – 1965-1985; cea de-a treia etapă – 1985 și până în prezent. Pe parcursul lor, a apărut și s-a dezvoltat ceramica artistică ca gen de artă. Ea s-a diversificat sub aspect tipologic. S-a conturat și s-a format școala de ceramică națională. Progresul informațional a oferit artiștilor contemporani accesul la multe din mijloacele plastice care nu au fost specifice ceramicii locale.

În primii ani de constituire, arta decorativă din RSSM, inclusiv ceramica artistică, s-a dezvoltat lent, cu puțin entuziasm [12]. Inițial, ceramica artistică a avut în calitate de reper ceramica populară [14]. Noile creații artistice, lucrate în ceramică, preluau

Serghei Ciokolov. Ulcior, anii 1960, argilă roșie

Ester Grecu. Vas decorativ, anii 1970, gresie

unele elemente din tradițiile locale și erau elaborate preponderent pe baza mostrelor din colecția de vase din secolele XVIII-XIX, păstrate în fondurile Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală. În același timp, se pune accent pe valorificarea potențialului artistic și material al centrelor de olărit existente. Astfel, majoritatea acestor centre a servit la prima etapă de dezvoltare a ceramicii drept bază fundamentală – spirituală, tehnică și materială – pentru artiștii care se deplasau periodic în sate și lucrau împreună cu meșterii populari.

Serghei Ciokolov și Ester Grecu au fost printre primii entuziaști care au organizat o deplasare în satul Cinișeuți, r. Rezina (1959), iar mai târziu în satul Cobâlca (astăzi Codreanca), r. Orhei (1962),

Serghei Ciokolov. Platou decorativ, anii 1960, argilă roșie

unde au creat lucrări proprii, fiind ghidați de meșteri populari [8]. Mai târziu, ei au efectuat expediții prin satele românești din Bucovina, colectând material ilustrativ pentru un album de artă populară. Deplasările au avut un impact pozitiv asupra creației lor ulterioare [9].

O contribuție esențială la dezvoltarea ceramicii a adus Fabrica de ceramică din orașul Ungheni. Secția de majolică de la această întreprindere s-a deschis în anul 1957. La fondarea ei au fost angajați meșteri din centrul de olărit din satul Nicolaevca.

Principala trăsătură caracteristică primelor lucrări realizate de artiștii din Moldova este arhitectonica vaselor – forme moi, rotunjite, diversificate prin elemente modelate în relief. Unii artiști ignoră ornamentele tradiționale, alții le valorifică. Se caută noi expresii plastice grafice. Cele mai reprezentative în acest sens sunt creațiile ceramiștilor S. Ciokolov, T. Canaș, P. Bespoiasnâi și V. Neceaev. Astfel, S. Ciokolov creează vase decorative având compoziții formate din îmbinarea ornamentelor vegetale cu cele geometrice. Printre primele realizări ale acestui autor se remarcă două platouri decorative caracterizate prin rafinament cromatic.

Din aceste lucrări transpare atitudinea creativă față de ornamentarea tradițională a ceramicii locale. Decorul este compus din elemente îmbinate cu o deosebită eleganță: elementele ornamentale geometrice și vegetale stilizate sunt pictate în angobă colorată de diverse nuanțe și completate cu linii incizate. Vibrația culorilor și luciul smalțurilor transparente care susțin cromatică ornamentului produce un efect plastic deosebit.

Vasele create de artiștii moldoveni în primii ani de constituire a ceramicii ca gen de artă erau executate simplu din punct de vedere tehnic și puteau fi multiplicare cu ușurință. De multe ori, acestea erau trase la roată de meșterii olari după schița autorului care executa manual doar decorul. Artiștii foloseau materialul local – argila, și arderea oxidantă, care confereau obiectelor ceramice o paletă cromatică din nuanțe de ocru-roșu și calități plastice discrete la modelarea volumelor.

În lucrările din prima perioadă de creație a ceramistei E. Grecu se aplică metoda arderii prin reducere, care se folosește la obținerea ceramicii negre. Acest tip de ardere reflectă cel mai elocvent vechile tradiții preistorice. Pe teritoriul Republicii Moldova, vasele de culoare neagră apar în perioadele cele mai timpurii ale evoluției și dezvoltării ceramicii [17].

Primele vase vechi de ceramică neagră, nelucrate pe roată, erau înnegrite prin sgrăfitaj și fumegație, după care erau lustruite cu o spatulă din os. Aceste vase aveau arhitectonica formelor și consistența pasteii cu totul aparte, în comparație cu ceramica neagră de astăzi. Luciul obținut prin lustruirea

suprafeței este gras, unsuros la atingere, diferit de luciul metalic al vaselor negre contemporane. Producerea ceramicii negre în spațiul pruto-nistean a fost neîntreruptă, fapt confirmat de majoritatea săpăturilor arheologice. Astfel, în paralel cu ceramica unor noi straturi culturale, de fiecare dată apare și ceramica neagră. Chiar și atunci când exista o ceramică superioară sub aspect estetic, cum este ceramica de influență bizantină sau orientală, ceramica neagră continua să fie produsă pentru uz zilnic [10, 17].

Ciclul de vase decorative realizate de Ester Grecu în tehnica ceramicii negre este unic în felul său pentru acea perioadă. Pe lângă respectarea tehnicii tradiționale locale, decorul este aplicat cu iscusință pe suprafața vaselor cu o arhitectonică și funcționalitate nouă. Din arhitectonica vaselor tradiționale se preiau doar formele mari, elementele funcționale dispar: partea inferioară a ulciorului sau a burluiului se transformă într-o vază pentru flori, potrivită pentru un interior modern. Experiența acumulată în studiul și crearea ceramicii tradiționale cu ardere prin reducere i-a permis artistei să se orienteze ulterior spre ceramica picturală și formele arhaice cu o manieră de interpretare a decorului improvisat din elemente lucrate liber.

Luând în considerație situația socială care a influențat semnificativ ritmul de dezvoltare a artelor plastice din URSS, se remarcă o explozie creatoare a artiștilor ceramiști în arta națională. Pe parcursul anilor, când artiștii au căpătat experiență în tehnicile de lucru cu materialele ceramice, se atestă unele performanțe în conceperea formelor.

Secolul al XX-lea a modificat esențial scara valorilor umane. Realizările științei și tehnologiile avansate au direcționat artele plastice spre noi concepte, oferindu-le și noi posibilități. Artă decorativă în această perioadă capătă o altă valoare artistică, schimbându-și substanțial imaginea estetică [16].

Cea de-a doua etapă (1965-1985) în evoluția ceramicii artistice din Republica Moldova se referă la apariția și constituirea spre sfârșitul anilor 1960 – începutul anilor 1970, a ceramicii contemporane profesionale. Această etapă este marcată de opere importante ca valoare artistică și estetică, detașate de tematica narativă ideologizată și destinate expozițiilor de artă profesionistă. Constatăm existența unui volum mare de lucrări valoroase realizate în acești ani de către artiștii-ceramiști S. Ciokolov, E. Grecu, V. Vadaniuc, N. Coțofan, N. Sajin, M. Grati, V. Bolboceanu, S. Pasecinaia [1, 4, 6, 7, 9, 11]. O mare parte din elaborările de design industrial realizate în acei ani de T. Grecu-Peicev, S. Crasnojen sau de V. Vadaniuc au fost prezentate în expozițiile republicane. Aceste lucrări denotă un înalt nivel tehnic de executare și autentice calități estetice.

Ester Grecu. *Clopoței*, anii 1970, argilă roșie

În perioada dată S. Ciokolov a continuat să creeze obiecte decorative, folosind premeditat tehnici rudimentare de tratare a formelor ceramice. Artistul revine la efectele plastice ale epocii neolitice în calitate de procedeu de completare a formelor abstracte ale ceramicii contemporane. Ciclul de lucrări prezentat de S. Ciokolov în expoziția personală din 1965 atestă o abordare a formei și decorului fundamental diferită de cea anterioară. În aceste creații, materialele de finisare sunt ignorate în favoarea reliefului. Calitățile teracotei sunt valorificate prin relieful format din suprafețe incizate și perforate. Materialitatea ceramicii apare în forma ei pură. Efectele plastice cuceresc prin simplitate și eleganță. Multe din suprafețe sunt patinate. Mai târziu, artistul va folosi metoda arderii neutre, pentru a obține efectul patinării naturale [7, 10].

În ultimele decenii ale vieții sale, ceramista

Serghei Ciokolov. *Burlui*, anii 1960, argilă roșie

Nicolae Coțofan. Vas decorativ, anii 1970, șamotă

Ester Grecu creează obiecte decorative care din punct de vedere stilistic se deosebesc radical de cele realizate de ea anterior. Artista este preocupată și de elaborarea formelor noi, fiind printre puținii artiști-ceramiști care lucrează cu glazură și email după rețete personale. O mare atenție artista acordă tehnicii glazurilor cristalice. Compozițiile decorative *Clopoței*, *Cupe decorative*, *Set de cafea albastru* sunt doar câteva dintre experimentele reușite ale artistei în tehnica finisării cu glazură.

La sfârșitul anilor '60, E. Grecu a realizat numeroase lucrări în ceramică, smălțuite și arse prin reducere. Din păcate, ea a fost unicul artist plastic din Moldova care a excelat în această tehnică. Mijloacele plastice devin la fel de importante ca și arhitectonica formelor [13]. Elementele decorative ale suprafețelor se conturează și capătă formă din mijloacele plastice pe care le oferă pasta din argila aleasă de artistă. E. Grecu experimentează în paste grosiere – argilă de culoare roșie, gresie, șamotă – care îi permit o mai bună apropiere de tehnicile tradiționale de modelare. În comparație cu tehnica de modelare practică de S. Ciokolov, E. Grecu obține expresii plastice mai spontane, dovedind astfel tangențe stilistice cu arta occidentală. Lucrările artistei se caracterizează prin îmbinarea formelor clasice grecești cu elemente ale formelor arhaice autohtone din epoca fierului [8, 9].

Sub semnul unui concept stilistic bine conturat se încadrează și activitatea ceramistului Nicolae Coțofan. Acesta și-a format particularități stilistice distincte. Prin contribuția la revigorarea creației a tradițiilor populare, artistul este plasat onorabil în arta decorativă a Moldovei. În creațiile lui, elementul tradiției a fost revitalizat, aprofundat și înzestrat cu valori semantice deosebite. Autorul valorifică tradiția prin construcția formelor care se apropie stilistic de formele ceramicii protoistorice din *cultura Cucuteni-Tripolie* [5]. N. Coțofan folosește

materiale specifice ceramicii locale, recombuse după rețete personale. În anii 1970-1980, el este unul dintre cei mai prolifici artiști-ceramiști. A imprimat ceramicii contemporane valori specifice, de sinteză a designului și tehnologiei moderne cu elemente ale artei ceramice protoistorice și ale folclorului plastic. La începutul anilor '70, N. Coțofan a contribuit la constituirea unei branșe noi în creația plastică din Republica Moldova. Anume în această perioadă s-au pus bazele școlii naționale de ceramică profesionistă cu instruire academică.

Mihail Grati este primul artist de origine moldovenească cu studii superioare în domeniul ceramicii. În creația sa, el acordă atenție în special tradițiilor locale, viziunii și concepției formale ale artei populare și creează din diverse paste ceramice compoziții cu valențe simbolice. Artistul preferă șamota, pe care o modelează cu pasiune. El creează volume suple, pline de grație, despovărate de grosimea materialului, care amintesc uneori de structuri textile asamblate în volume de diverse dimensiuni.

Creațiile lui M. Grati s-au făcut remarcate prin formele abstracte din compoziții cu mesaj metaforic. În anul 1978, el a prezentat lucrarea *Chibzuință*, compusă din patru forme sferice, decorate cu segmente cilindrice din pastă colorată de șamotă fină. Aceste forme decorative fac parte din ceramica artistică expozițională. În această perioadă, artistul este încă influențat de școala pe care a absolvit-o. În creațiile următoare, artistul se apropie mult de tematica tradițională, valorificând-o prin viziunea proprie. Mesajul lucrărilor se bazează în exclusivitate pe tradițiile locale. *Livezile Moldovei*, *Sacul bunurilor*, *Plai natal*, *Primăvara*, *Toamna în Moldova*, *Vara* sunt creații realizate între anii 1980-1984, iar denumirile lucrărilor vorbesc de la sine despre temele care îl preocupă pe autor [3, 6]. Majoritatea compozițiilor sunt lucrate în șamotă albă care este completată cu paste colorate sau cu decoruri grafice lucrate cu oxizi metalici. Unul din mijloacele plastice folosite frecvent de M. Grati este efectul amprentei lăsat de materialul textil pe suprafața pastelor ceramice.

Lucrarea *Masa din 1941*, prezentată de autor la expoziții în 1984, are o tentă istorică. Sub aspect stilistic, artistul se apropie aici de pop-art. O lucrare din același ciclu, numită *Urmele vremii*, este modelată în șamotă colorată. Lucrarea reprezintă piese decorative în formă de vase care amintesc de formele amforelor arhaice. Obiectele sunt modelate sub formă de relief, fiind încadrate în forme decorative de patrulater, cu rame modelate liber, finisate prin rupturi de pastă. Lucrările pot fi privite din două părți, având două fețe despărțite printr-un perete. Artistul reușește să sugereze ideea de matrice și, prin petele colorate obținute cu ajutorul pastei de șamotă, trimite spre formele unor vase restaurate.

Pe parcursul anilor 1985-2000 și până în zilele noastre, ceramica artistică națională cunoaște o dezvoltare vertiginoasă și o evidentă modificare stilistică și structurală. Începând cu a doua jumătate a anilor '80, se constată un suflu radical nou în ceramica artistică națională. Aceste transformări erau în mare măsură determinate de schimbările social-politice ce au avut loc în republică.

Odată cu progresul tehnico-științific ce se manifestă în toate domeniile activităților umane, inclusiv în industria produselor ceramice, apar noi materiale și tehnici de obținere și finisare a formelor. Ceramica contemporană a schimbat fundamental criteriile de modelare a formei și materialului. Artiștii înzestrați dovedesc o deosebită măiestrie în elaborarea formelor ceramice noi, forme ce nu și pierd materialitatea ci, dimpotrivă, și-o pun în valoare. Se observă o abordare complet nouă a mijloacelor tehnice și a mesajului. Astăzi, ceramiștii din Republica Moldova creează obiectele de artă folosind un set de tehnici de modelare, inexistente în ceramica tradițională.

Ceramica artistică din Republica Moldova atinge nivelul unei expresii elevate care s-a manifestat prin intense căutări de noi mijloace ale formulei plastice, completate de experimente tehnologice. În comparație cu cele două etape anterioare, trăsătura distinctivă a etapei a treia este diversitatea de viziuni, materializată în ceramica expozițională prin forme inedite, care reflectă un mesaj-simbol sau o metaforă plastică.

Tânără generație de artiști-ceramiști renunță

aproape în totalitate la ornamente geometrice și decoruri realiste, locul acestora fiind ocupat de multitudinea structurilor oferite de materialele ceramice și imaginile grafice abstracte. În comparație cu ceramica artistică din deceniile precedente, a cărei forme erau abundent împodobite cu ornamente, creația noii generații de artiști are cu totul alte obiective. Viziunea lor în folosirea tehnicilor și mijloacelor plastice și în expresia plastică a formelor este radical diferită. Atât prima generație de ceramiști, cât și generația mai tânără, încearcă să pună în valoare tradițiile ceramicii locale, dar o fac într-un mod distinct, cea din urmă realizând acest lucru la un nivel mult mai performant.

O adevărată renaștere a tradițiilor se întâmplă în ceramica artistică datorită descoperirilor arheologice de pe teritoriul Republicii Moldova. Ceramica culturilor preistorice a pus la dispoziția creatorilor un bogat material informativ, care a generat creații noi și un stil anume. Dacă în primele două etape de constituire și de evoluție ceramica artistică a avut în mare parte tangențe cu olăritul tradițional din secolele al XVII-lea și al XIX-lea și se modela la roata olarului sau prin turnarea în forme de ipsos, în etapa a treia tehnicile de modelare se diversifică, completându-se cu mijloacele plastice specifice ceramicii culturilor preistorice care era lucrată cu mâna liberă.

Lucrări deosebite prin calitățile lor tehnice și estetice a creat ceramista Elena Mogorean. În unele compoziții ale ei capătă dimensiuni monumentale formele inspirate din figurinele mici

Mihail Grati. *Vara*, 1984, șamotă

Elena Mogorean. Vas, 1989, șamotă

E. Mogorean, *Platou decorativ*. 1989

ale epocii neoliticului. Artista stilizează și mai mult formele arhaice și le conferă o personalitate aparte. Suprafețele modelate meticuloasă, aspre, ne conving de proprietățile rigide ale materialului fără să fie nevoie a te atinge de el. Un rol deosebit în eleganța acestor lucrări îl joacă decorul și finisajele aplicate de autoare. Ea substituie decorul incizat sau pictat de pe plastica din *cultura Cucuteni-Tripolie* cu o metodă pe care o găsim și în culturile *pre-Cucuteniene* – decorul cu sfoara.

Unele decoruri obținute prin mozaicul de paste colorate, de textură variată, sunt accentuate și se pun în evidență prin implantarea în suprafața poroasă a șamotei, dar și datorită micilor fisuri ale oxidului metalici amestecați cu smalt. Ele ne amintesc de decorul nesofisticat dar simbolic al figurinelor

feminine din culturile neoliticului. Acoperirea inciziilor cu pastă albă – un procedeu tehnic de decor al suprafețelor folosit de artistă, își are și el rădăcinile în epoca neoliticului. E. Mogorean însă substituie lutul alb cu pasta imaculată a porțelanului. Deși fiecare piesă din compoziție are o personalitate proprie, diferă ca proporții și posedă elemente și detalii diferite de cele ale figurinelor antropomorfe din epoca neoliticului. Fiecare lucrare emană misterul și energia magică a obiectelor de cult. Pe lângă capacitatea deosebită de a pune în valoare calitățile materialului, autoarea demonstrează rafinament în alegerea decorului și formelor.

Expozițiile din anii 1990 sunt îmbogățite de prezența unor forme ceramice create de E. Mogorean, de dimensiuni mici și de o expresivitate accentuată. Compoziția *Călușarii* este una dintre cele mai reprezentative în acest sens. Formele miniaturale, abordate cu noi mijloace plastice, interpretate printr-o viziune proprie a artistului contemporan, aduc mesajul închinării zeităților păgâne. Lucrările sunt compuse din detalii de figurine parțial realizate în porțelan și îmbinate cu pastă de caolin amestecată cu porțelan, degresată cu granule fine de șamotă. Reproducerea delicată a mâinilor, a feței copilului, modelate fin și în detaliu, apropiate de finețea bibelourilor clasice, se intercalează cu formele rigide și aspre ale facturii șamotei din care sunt lucrate hainele. Aceste creații diferă mult ca tematică și procedee tehnice folosite de cele realizate tradițional în șamotă. Lucrările sunt de dimensiuni mici, abia depășind 10 cm. Chipul călușarilor din folclorul național se materializează în figurine care amintesc de sculpturile fine ale porțelanului german.

Volumele lucrate din șamotă parcă mimează existența unui căluț care îl poartă pe călăreț. În unele piese ale compoziției căluțul lipsește și, de fapt, figurina e doar o jucărie. Capul și corpul de căluț apar simbolic, printr-o interpretare proprie a artistei. Tematica acestei compoziții este arhaică, dar redată prin mijloace plastice actuale. Mesajul lucrării parvine din vechile tradiții ale folclorului

Elena Mogorean. *Matriarhat*, 1992, șamotă

Vlad Bolboceanu. *Fabule (fragment)*, 1991, argilă roșie

Vlad Bolboceanu, *Necuvântătoare (fragment)*, 1995, argilă roșie

moldovenesc, însă ea apare atât de modernă ca expresie plastică a formelor, încât plasează indiscutabil artista printre cei mai valoroși ceramiști ai artei contemporane din țara noastră. E. Mogorean preferă să lucreze în porțelan și în șamotă de ardere superioară. Compozițiile lucrate în șamotă au dimensiuni medii și mici, între 20 și 10 cm.

Pe lângă compozițiile constituite din forme decorative sau figurative, E. Mogorean creează vase decorative de o ținută artistică specială. Artista rămâne fidelă temei pe care și-a ales-o în anii de studii și o continuă în majoritatea lucrărilor realizate în șamotă și porțelan. Formele sunt bine construite, cu o arhitectonică foarte apropiată proporțiilor figurinelor antropomorfe din perioada neoliticului.

Ceramica contemporană a schimbat fundamental criteriile estetice și funcționale ale formei și materialului. Folosind tehnici tradiționale binecunoscute de modelare a ceramicii locale și inspirate de formele ceramice din ceremonia ceaiului, artistul Iurie Platon ne propune forme inedite de vase decorative.

I. Platon devine promotorul unei viziuni noi în arta autohtonă, a unor noi raporturi între creator și societate. Opera artistului a influențat esențial creația ceramiștilor din generația mai tânără care i-au fost elevi, cum ar fi E. Mogorean, G. Postovanu, I. Cibotaru și D. Jereghia.

În creația sa formele sunt stilizate și cât se poate de simple, dar în ansamblu ele creează o compoziție care frappează nu doar prin dimensiuni, ci și prin mesajul expus laconic. Formele tradiționale servesc ca modul și se îmbină în diverse ritmuri, fiind completate de elemente arhaice. Decorul este puțin important. Volumele și structura materialului se completează perfect. În unele compoziții sunt mici detalii (niște urechiușe care înlocuiau toartele), pe care artistul le-a împrumutat din ceramica epocii neolitice. Autorul le finisează cu elemente din toarte inelare de metal. Aceste detalii fac parte din decorația care întregește forma și mesajul plastic. Formele sunt construite din elemente simetrice cu multe unghiuri. Colțurile sunt nivelate, rotunjite.

Corpul are peste tot aceeași culoare, compusă din degradeuri. Materialele folosite sunt de cele mai multe ori șamota albă și porțelanul nuanțat, colorate cu săruri și oxizi metalici aplicați cu generozitate. Cromatica este specifică ceramicii de ardere superioară. Artistul folosește preponderent oxidul și sarea de cobalt, uneori oxidul și sarea de nichel sau crom. Suprafețele sunt poroase, cu mici gropițe ce au apărut ca urmare a eliminării granulelor mari de șamotă după cizelarea și lustruirea pereților.

Arderea folosită pentru vitrificarea pastei ceramice este oxidantă, însă stăpânirea procedeelelor de prelucrare a ceramicii îi permit autorului să obțină tipaje ale formelor arhaice arse pe rug sau prin ardere reducătoare. Cromatica formată din nuanțe închise, în ansamblu cu suprafața aspră, poroasă, cu facturi și structuri naturale, marchează înclinația lucrărilor spre valorile arhaice. În opera sa, artistul I. Platon caută și găsește dimensiunile artei populare, pe care le introduce în atmosfera agitată a artei moderne.

Asemenea ceramicii din cultura Cucuteni-Tripolie, ceramica artistică creată de noua generație de artiști-ceramiști nu mai este vernisată cu glazură sau smalt, principala sursă de inspirație fiind figurinele antropomorfe feminine și vasele pictate. Formele nu sunt preluate cu exactitate, ci doar ca detaliu. La fel și decorul – se implementează doar anumite elemente, dar fără a pune accent pe semnificația sau mesajul pe care îl purtau aceste simboluri în ceramica neolitică.

Ceramica neagră este un mijloc de expresie plastică a ceramicii locale situate între noile tehnologii și tradițiile milenare. Esteticul vaselor de culoare neagră din olăritul tradițional, ce a avut o prezență marcantă de-a lungul istoriei artei ceramice locale, continuă și în creațiile artiștilor contemporani. Ceramica neagră rămâne deosebită prin faptul ca a menținut cel mai bine vechile tradiții preistorice. Prezentată de unii artiști în sălile de expoziții ale Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova, ceramica de culoare neagră a fost doar o încercare, o dorință de a reactualizacromatica ceramicii tradiționale.

Artistul Vlad Bolboceanu a expus, în anul

1992, un ciclu de lucrări arse oxidant, care pot fi cu mare greu diferențiate de cele arse prin reducere. Compoziția *Fabule* este constituită din niște forme sferice extinse în zona diametrului, cu detalii geometrice reliefate, aplicate pe suprafață. Pe fundalul negru al vaselor se îmbină, prin suprapunere, culori contrastante. Culorile au o patină cenușie care pare să vină din interiorul vaselor prin fisurile obținute la contractarea materialului și sunt aplicate pe suprafața formelor cu tehnici inedite inventate de autor. Acest efect plastic artistul l-a obținut prin multiple arderi ale smaltului, dar la un regim de ardere obișnuit – oxidant. Mai târziu, în 1995, artistul prezintă un ciclu de vase *tiulpiere* ce sunt acoperite în totalitate cu diverse smalturi și materiale de culoare neagră [2]. Unele suprafețe radiază prin nuanțele neobișnuite, metalice, ale materialului decorativ folosit de artist. Vibrația liniilor fine, lucrate în relief, amintește de simplitatea și mai puțin ordonatul decor al vaselor epocii preistorice. Putem menționa și compozițiile *Umbre* și *Necuvântătoare*, care au de asemenea o cromatică închisă și cuceresc prin siluetele enigmatice și prin vibrația facturilor în relief.

În ultimile trei decenii, numeroase platouri și vase decorative apropiate de formele ulcioarelor tradiționale, lucrate cu ornamente specifice olăritului local, au fost create de distinsul artist-ceramist Nicolae Coțofan [5]. Deși aceste vase sunt arse oxidant, artistul tinde spre imagini specifice ceramicii rudimentare de culoare neagră. Noblețea și eleganța lucrărilor sale este determinată de ornamentul decorativ bogat, construit din elemente tradiționale și lucrate în diverse materiale de culoare neagră. Culoarea fondului de un negru-mat, obținută doar prin angobă și oxizi, pune în valoare diversitatea și intensitatea liniilor căpătate prin diverse smalturi și materiale adaptate de artist. Vibrația ritmurilor din linii și facturi diferite emană o eleganță și un efect estetic aparte.

Originea și dezvoltarea artei ceramice în

**Vlad Bolboceanu, *Personaje (fragment)*, 1995,
argilă roșie**

Republica Moldova, marcată de etape de înflorire și de declin în expresia formelor și decorului, a procedurilor tehnice și materialelor specifice, s-a bazat pe tradițiile milenare în domeniul olăritului și pe experiența seculară colectivă, precum și pe alternarea continuă a diverselor culturi.

Ceramica artistică contemporană moldovenească a fost elaborată din materiale specifice zonei, cu utilizarea tehnicilor de modelare care se bazează atât pe tradițiile locale, cât și pe tehnici noi. O mare parte a lucrărilor au la bază forme tradiționale, îmbinate cu mijloace plastice și elemente decorative inedite, astfel fiind create noi forme tipologice în ceramica artistică locală.

Bibliografie

1. Bolboceanu V. Ceramică. Porțelan. Chișinău: Fundația Soros. 2000, 9 p.
2. Bolboceanu Vlad, Catalog, Chișinău: ARC, 2005, 47 p.
3. Grati M., album, Chișinău: ediție specială de autor 2002, 2 p.
4. Spânu C. Coțofan Nicolae. Ceramică, Monografie-album, Chișinău: Cartea Moldovenească, 1999, 36 p.
5. Spânu C. Nicolae Coțofan și Vasile Nașcu. Atelier. Nr. 1-2, 2000. Revista UAP din RM, editura Atelier, Chișinău: 2000, p. 6-7.
6. Stăvilă T. Lutul, sticla și focul, catalog, Chișinău: S.L.S.A. 1989, 12 p.
7. Vasilieva N., Maeștri basarabeni din secolul XX: S. Ciocolov. Editura ARC. 2004, 94 p.
8. Греку-Пейчева Т., Фира Греку. Жизнь в тени. Архитектура, строительство, дизайн. №. 1 (54), Москва, 2009, 65-67 с.
9. Греку-Пейчева Т., Фиричелла – Фира Львовна, Эсфирь Греку. Еврейское местечко. 2004. н.19. с.6.
10. Зеленчук В., Лившиц М., Хынку И. Народное декоративное искусство Молдавии. Кишинэу: Картя Молдовеныскэ, 1968, 127 с.
11. Зевина А., Выставка работ Р. Окушко, С. Чоколов. Каталог. Кишинэу: Молдреклама 1966, с. 3-22.
12. Лившиц М. Я. Декоративно-прикладное искусство Молдавии, монография. Кишинэу: Штиинца, 1980, 103 с.
13. Лившиц М. Я. Декоративно-прикладное искусство Молдавской ССР. Москва: Советский Художник, 1979, 114 с.
14. Лившиц М. Я. Искусство Советской Молдавии, Москва: Советский Художник, 1958, 94 с.
15. Лившиц М. Мансурова А. Изобразительное Искусство Молдавской ССР. Москва: Советский Художник, 1957, 134 с.
16. Макаров К.А. Проблема традиций в советской керамике. Искусство керамики. Сборник статей под редакцией Н.С.Степанян. М., Советский художник. 1970, с. 80-106.
17. Хынку И. Молдавская народная керамика. Кишинэу: Картя Молдовенеаскэ, 1969, 143 с.